

TISZABERCEL

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.

Tisztelt Tiszaberceliek!

Tisztelt Érdeklődők és Építkezők!

Ön Tiszabercel község Településképi Arculati kézikönyvét tartja a kezében.

Jelen kézikönyv a Településkép védelméről szóló 2016. LXXIV. törvény rendelkezései alapján készült, a település esztétikus lakókörnyezetének kialakítása, illetve védelme érdekében. Mindenki számára iránymutatással szolgál, aki a településkép formálásában részt vehet, legyen az építető, tervező, vagy települési döntéshozó. A kézikönyv igyekszik mindenki számára érthető, köznyelvi szövegezéssel, magyarázó ábrákkal és szemléltető fotókkal bemutatni a települési közösség környezetalakítással kapcsolatos elvárásait.

A kézikönyv nem általános érvényű: kifejezetten Tiszabercel község adottságaira, az itt élők igényeire szabott kiadvány. A könyv bemutatja a település történetét, feltárja értékeit, illetve településrészekre bontva és együttesen is meghatározza a településképi jellemzőket. Mindezek alapján ad iránymutató ajánlásokat, javaslatokat a településképi minőségi formálására a nagyobb, településrendezési elvektől a kisebb részletekig, építészeti elemekig. Készítése során településünk lakossága, helyi közösségei is lehetőséget kaptak, hogy megfogalmazzák, milyen környezetben szeretnének élni, gondolva itt mind a település vizuális megjelenésére, mind használati jellemzőire.

A kézikönyv kiegészíti eddigi településformáló tevékenységünket, melyet annak érdekében folytatunk, hogy biztosítsuk a település folyamatos fejlődését, az itt élők, letelepedni szándékozók számára azokat a feltételeket, melyek által igazán otthonuknak érezhetik Tiszabercelt, egyszersmind megtartsuk a településre jellemző sajátos értékeket.

Bízom benne, hogy jelen kézikönyv, a létrejöttében részt vevők együtt-gondolkozásának eredményeként, hatékony segítséget nyújt törekvésünk megvalósításában, hogy mindenki számára élhetőbbé, szebbé alakíthassuk településünket.

Szántó Zsolt

polgármester

TISZABERCEL
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 4

2. Tiszabercel bemutatása 6

3. Örökségünk 11

a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek

4. Településképi szempontból meghatározó területek Tiszabercelen 20

eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi, arculati jellemzők és a településkarakter bemutatásával

4.1. Településközpont

4.2. Kertvárosias, falusias lakóterületi településrész

4.3. Beépítésre nem szánt területek a beékelődő mezőgazdasági, üzemi területekkel

5. Ajánlások 27

a településképi minőségi formálására vonatkozó ajánlások településrészenként:

Telepítés

Terepalakítás

Magasság

Tetőhajlásszög

Tetőforma

Színek

Erkélyek, tornácok

Ajtók, ablakok

Homlokzatképzés, anyaghasználat

Részletek

Kerítések

Kertek

közterületek településképi útmutatója:

Utcák

Közterek, Közparkok, Közkertek

6. Jó példák – épületek, építészeti részletek 54

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

7. Jó példák – sajátos építményfajták 58

sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

BEVEZETÉS

„Az életnek értelmet csak a szolgálat adhat, mellyel az emberek ügye felé fordulunk.”

Márai Sándor

Márai Sándor nemes gondolatai valószínűleg az élet számos területén értelmezhetők és jelen esetben is megállják a helyüket. A néhány éve meghirdetett új Nemzeti Építészeti Politika megalkotói számos ponton tűztek ki új célokat, várhatóan egész életünket befolyásoló feladatokat, melyek egyike a minden magyar településen elkészítendő Településképi Arculati Kézikönyv. A tényleges munkában számos szakember mellett a helyi önkormányzat vezetői, a lakosság, a civil és gazdasági, gazdálkodó szervezetek képviselői is részt vettek.

Ahhoz, hogy ez a nagy formátumú, közös gondolkodás elvezessen a remélt eredményhez, a helyi viszonyokat értő, azok megismerésében és a helyiek véleményén, gondolkodásmódján, tervein, jövőképén alapuló, hasznosítható és hasznosuló végeredményig, több hónapos együtt végzett munkára volt szükség. Számba kellett venni a település meglévő régi és új értékeit, át kellett beszélni szűk körben, vagy népesebb fórumokon a tapasztalatokat, a jelen és a jövő céljait. Mindebből merítve, sokrétű támogatás, külső, szakmai vélemény és az anyag folyamatos fejlesztése mellett jöhetett létre az a minden jövődöbéli felújítást, átalakítást, új építést tervezőnek szánt Településképi Arculati Kézikönyv (rövidítve: TAK), mely nélkül a következő években már el sem képzelhető építési szándék megvalósítása.

A TAK a „hely szellemének” megismerésén, az itt érvényes kontextusok vizsgálatán alapul és készítői a lakhatási és munkakörülmények biztosítása mellett az élhetőségnek, a változó energetikai, éghajlat változási követelményeknek való minél magasabb szintű megfelelést is szem előtt tartották. Előbbiekén túl általános kulcsszónak tekintendő az illeszkedés, ami esetenként „arányosan” értelmezhető és a településszerkezet, az általános utcaképi megjelenés, a részletek vonatkozásában egyaránt elvárható, ugyanakkor nem kíván gátja lenni a kortárs építészet jelenlétének, megvalósulásának.

A megszületett gondolatok természetesen nem örök érvényűek, azok az idő múlásával folyamatos odafigyelésre, felülvizsgálatra szorulnak, amit akár évente célszerű megtenni.

Ezen az úton juthatunk el a múltból táplálkozó, a jelenben gondolkodó és a jövőt is megalapozó tudatosságig, melynek a jelen kézikönyv hasznos segítője kíván lenni. Mindezt az épület és környezete, az utcakép, az utcák, terek, az erdészeti, mezőgazdasági, természetvédelmi területek számbavételével.

A jelen bevezető immár a teljes kézikönyv megszületését és a bevezető gondolatban említett szolgálat, az emberek ügye felé fordulásunk eredményét igazolja és nyugtázza. Forgassák a jelen és a jövő Építői a Településképi Arculati Kézikönyvet, a TAK-ot haszonnal és megelégedéssel!

TISZABERCEL BEMUTATÁSA

*„Új idők, új eszmék tüzes harsonása,
Innen indultál el új honfoglalásra;
Rozsdás kard helyébe fényes tollat vettél
Keletről nyugatra bölcsen vezérlettél.
Műveltségünkhöz, mit száz vihar hányt-vetett,
Te hordtad az első faragott köveket;
Tied az úttörés minden árnya fénye:
Szabolcs daliája, Bihar remetéje.”*

(Vietórisz József)

Tiszabercel Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a Közép-Nyírségben, az ibrányi járásban, Nyíregyházától északra, mintegy 32 km távolságra található. Észak felől Györgytarló és Tiszakarád külterülete, keletről Paszab, délről Buj, nyugatról Gávavencsellő határolja. A település maga a Tisza bal partján terül el, de határát majdnem pontosan kettévágja a folyó. Területe 3.138 kh, 31,38 km². A lakosság száma 1819 fő (2015. jan. 1.). Lakások száma 743. 2001-ben a település lakosságának 99%-a magyar, 1%-a cigány nemzetiségűnek vallotta magát.

TISZABERCEL TÖRTÉNELME

A település neve népnévből képzett helynév. Aránylag későn, a XIV. század első harmadában tűnt fel az oklevelekben. A neves kutató, Győrffy György véleménye szerint a dukátusi területen (Nógrád, Szabolcs) idegen nyelven neveztek „bercelnek” egy bolgár néptörédket, amely a magyarsághoz csatlakozott. A településnév Tisza előtagja földrajzi fekvésére utal.

1335-ben a Bogát-Radvány nemzetségből származó izsépiek birtokába került. A XIV. sz. utolsó harmadában az Olasz család és az Izsépi utódok osztoztak Bercelen. 1371-ben kettő is van belőle: Egyházás Bercel és István fia Bercel.

Az Olasz család részét nevezték Egyházás Bercelnek, az Izsépi-részt István fia Bercelnek. 1371-ben Báthory László pert indított, hogy megszerezze Olasz Jakab birtokait. A per vége az lett, hogy az országbíró Olasz Jakab és felesége kezében hagyta a birtokokat. Olasz Jakab megváltoztatta nevét és a Berceli vezetéknevet vette fel. 1416-ban Zsigmond király közreműködésével Bulji Lőrincz, Berceli Jakab gyerekeinek Miklósnak, Györgynek és Erzsébetnek adományozta Bercelt és Jánostelket.

1488-ban Berceli Pál kezébe került Egyházás Bercel. Bercel történetében a Bessenyeiek is rendkívül fontos szerepet játszottak. A Bessenyei család a XIII. századi szlovák nemzetségből kiváló egyik ősi ág, amely 1322-ben megszerezte a heves megyei Bessenyőt. Ennek a nemzetségnek a sarja Márk akitől a Bessenyei család származik, ősi fészük (Nagy)Bessenyő volt.

Bessenyei család házasodás útján került a Felső-Tisza vidékére, így Bercelre is a XV-XVI. sz. fordulóján amikor Bessenyei György feleségül vette Berceli Helénát (1502). Heléna egyetlen testvérének Jánosnak két leánygyermekét születt, Orsolya és Kata s ezzel a Berceli nevet viselő családnak magva megszakadt. Nem tudjuk, hogy a Bessenyei család mikor helyezte át rezidenciáját Bercelre.

A Bessenyei család tagjai közül az egyik kiemelkedő személyiség Bercel történetében Bessenyei György (1747-1811). Ifjú korában Mária Terézia testőrségében szolgált. Költő és egy új művelődési korszak a felvilágosodás megteremtője volt.

Tiszabercel társadalomszerkezete rendkívül színes skálát mutatott. A XVIII.-XIX. sz. fordulóján a nemesség számaránya rendkívül nagy volt. A legnagyobb földesúr a jászói konvent volt 22 jobbággal és zsellérel, mellette több jobbágytartó köznemes, s még ezeken kívül jó néhány jobbágytalan kisnemes is gazdálkodott.

A XX. század elején a község magyarnak számított. Származásukat tekintve azonban csak a régi gazdákat nevezhetjük magyaroknak, ők elkülönültek a többiektől, akik sváb, tót és ruszén jövevények voltak. Nagygazdák voltak: Okolicsányi Lajos, Orosz Endre, Déry Pál. A svábok házasodás útján kerültek be a faluba, de már beszélték a nyelvünket. A tótok (Ivácza, Csicsvári, Andrikó, Hullár, Ocsenás) mezei munkásként, drótostótként, vagy a Tisza-gát építésére jöttek. A ruszinok (Humicsku) "szálas tót"-ként jöttek. A neve és hite elárulta, hogy ki milyen származású. A magyarok Farkas, Vass, Görömbey, Hegedűs, Varga, Szűcs, Bodnár, Liskay, Gönczi, Kövér, Zsíros, Fekete, Bíró vagy hasonló nevűek voltak, s egytől egyig reformátusok voltak.

A tót és sváb származásúak római katolikusok voltak, a ruszinok pedig görög katolikusok. A római katolikusokat tótoknak, a görög katolikusokat pedig oroszoknak nevezte a falu népe. Voltak zsidók is a településen, akik többnyire kereskedők voltak. A lakosság túlnyomó többsége azonban református volt. A 140-150 cigány a falun kívüli vályogvető gödör melletti (ma a bányató melletti rész) "putrikban" lakott.

A legműveltebb ember a faluban a pap, a jegyző, a tanító és ezek családtagjai voltak. A legmagasabban iskolázott ember a pap volt. Az iparosok is az "intelligenciához" közelítőnek vagy tartozónak számítottak. A segédjegyzők, írnokok azonban iskolából kimaradtak vagy kicsapottak voltak.

A földek a településen állandóan aprózódtak. Akiknek már két holdas földjei voltak, az „jó gazdának” számított. Voltak olyan családok is, akiknek a földjükön 3 sor krumpli fért el hosszában.

Háromnyomásos gazdálkodás folyt a három nagy dűlőben. A földművelésen kívül marhatenyésztésből éltek a lakosok. Szabad legeltetés volt. Gulyás őrizte a marhákat. Ló kevés, sertés és juh sok volt.

A halászat engedélyezve volt, de általában a szegények és a lusták halásztak. Iparosok is éltek a faluban. 3 zsidó iparos volt, valamint egy egy géplakatos, két kovács, egy kerékgyártó, egy szabó, egy ács, egy borbély és két hentes.

A Tisza szabályozásának következtében gátakat építettek így csökkent az árvízveszély. Lecsapolták a mocsarakat. 1860-70 között megépítették a Belfő csatornát Bezdédától Tiszabercelig és hozzá a 22 mellécsatornát. 1879-1882 között megépítették a Lónyay - övcsatornát. Megyénk legrégebbi közüzemű szivattyútelepe a tiszaberceli. A zsilipek és a szivattyútelepek feladata a belvizek elvezetése volt. 1983-ban a szivattyútelepet műemlékké nyilvánították.

Másik nevezetesség volt Tiszabercelen a Téglagyár épülete, melyet a '80-as évek végén leromboltak, csak a kémény maradt épségben. A '90-es évek végén azonban ezt is lerombolták. Sok családnak nyújtott biztos megélhetést a gyár, amíg üzemelt.

A szájhagyomány útján terjed, hogy Bercel 7 dombra épült, ugyanúgy, mint Róma. Ezek a következők: Sárga-domb, Templom-domb, Rácz-domb, Rigó-part, Szőlős-domb, Boronkay-domb és a Bessenyei-domb. Bizonyos ásatások során kiderült az is, hogy már a kőkorszak idején is laktak itt emberek, valamint a réz-, bronz- és vaskorszak idejében már fejlett emberi kultúra volt itt.

Az oktatás a Bessenyei emlékházban kialakított tanteremben zajlott. Az elemi iskola 6 osztály volt, és a gyerekek délután is jártak iskolába. A mai általános iskola a '80-as évek elején épült. A kultúrát a faluban a vallásos esték jelentették. Falukönyvtár is működött a községházán de, népszerűsége nem volt nagy. Karácsonykor és húsvétkor népszínműveket adtak elő. Szórakozási lehetőség a bál volt, majd később az 1949-ben épült mozi. Ez a rendezvény mindig más háznál volt. Azóta már jelentős változások mentek végbe. Változatos rendezvények, kulturális események színesítik a község lakóinak életét. Évek óta rendszeresen megrendezik például a Bessenyei Nyelvész Versenyt és a Bessenyei - emlékestet, a község híres szülötte, Bessenyei György tiszteletére.

A május elsejei majális, valamint a május első hétvégéjén megrendezésre kerülő mezőgazdasági kiállítás és vásár szintén fontos esemény. Ugyanakkor nagy népszerűségnek örvend a Pünkösdi lovasnap. Ezen a napon a változatos programok mellett egy régi népszokást is felelevenítenek: a pünkösdi királyválasztást. Augusztusban szokott megrendezésre kerülni az Országos Halászléfőző-verseny, a Sportbarátok napját pedig általában minden év decemberében tartják.

Az infrastruktúráris fejlődés is jelentős volt. A szennyvíz hálózat kiépítése, a telefon és a gáz bevezetése nagymértékben megkönnyítette a lakosság életét. Egy új egészségházzal, könyvtárral és öregek otthonával gazdagodott a község, valamint kibővítették az általános iskolát is és az utak rendbetétele is megtörtént. A helyi önkormányzat mindent megtesz azért, hogy Tiszabercel minnél magasabb színvonalra emelkedjen. 1999-ben megalakult a Barátok Tiszabercelért Egyesület, mely szintén nagymértékben hozzájárult a község felemelkedéséhez. Az egyesület egyik alapító tagjától Garainé Nagy Évától kapta Tiszabercel a községi zászlót melyen a címer található.

TISZABERCEL TERMÉSZETI ADOTTSÁGAI

Éghajlat

Tiszabercel község éghajlata mérsékelt meleg, de közel a mérsékelt hűvöshöz. A napsütéses órák száma évente 1950-2000, az évi középhőmérséklet 9,5 – 9,6 °C, a csapadék 550 mm. Leggyakrabban az ÉK-i, DNy-i szél fúj. A településhez tartozó ártér tájvédelmi körzethez tartozik. Erdőtársulásainak jelentős részét hazai és nemes nyárok, valamint lágy lombúak alkotják. Kisebb területeken találkozhatunk akácokkal is. Talajszerkezetileg réti talajok és nyers öntéstalajok jellemzőek.

Földrajzi adottságok

Tiszabercel Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a Rétköz nyugati részében található. Vizes rétek, ingólápok világa a Rétköz. A település maga a Tisza bal partján található, de határát kettévágja a folyó. Területe 3.138 hektár, a földek minősége iszapos, nyers öntéstalaj és réti talaj (fekete homok). A bal parti rész jellegzetesen felső tiszai: agyag és vályogtalaj.

TELEPÜLÉSSZERKEZET

Tiszabercel többutcás, szalagtelkes, rétközi község. A település magjának az enyhe emelkedőn fekvő, É-D irányú, két párhuzamos utca (Fő és Kossuth u.) tekinthető, amelyeken a Szabadság és Vásártér utak kereszteznek.

A Tisza védőgátjának megépítése (1858, 1880) után kezdődött el a falu terjeszkedése: Először a Fő utcától nyugatra, majd a Templom utcától (mai Kossuth utca) keletre (a Bessenyei u. felső részén). E helyeken a lakóházakat rendszertelenül, lehetőleg a kiemeltebb, szárazabb talajra építették. Ezáltal itt halmazos szerkezet jött létre. A bentebb lakók az utca felől csak két-három telken áthaladva juthattak a saját portájukra. További terjeszkedésre már csak a település peremén nyílt lehetőség, így a Gávai (mai Vásártér utca) és a Paszabi utca (mai Szabadság utca) mentén, a keletre eső Sárge-dombon (Újtelep) és az 1908-ban épült téglagyár környékén. A telkek kétsoros beépítésűek.

Első katonai felmérés (1763-1787)

Második katonai felmérés (1806-1869)

TERÜLETHASZNÁLAT

Tiszabercel a XIX.sz. közepéig jobbágyfalu volt, nagyrészt a Bessenyeiek birtokában. A lakosság napszámos munkával, nádvágással, halászattal és fuvarozással kereste kenyerét. A Tisza menti füzesekből kitermelt vesszőt sövényfalak fonására, kasok, kosarak, varsák készítésére használták fel. A román és rutén tutajosok nevezetes szálláshelye volt a berceli kikötő, ahonnan a helyi fuvarosok deszkát, szálfát, sőt és almát szállítottak a Nyírségbe és a Hajdúságba. Visszafelé gabonát vittek. A faluban mindig lakott néhány szegedi vagy szolnoki fakereskedő. Kereskedelmi-ipari helyzetére jellemző volt, hogy 1769-ben két vízimalom, a múlt század második felében pedig négy-öt szárazmalom is működött a faluban.

Napjainkban Tiszabercelen a gazdálkodás középpontjában a búza, kukorica, napraforgó és a szálatakarmányok termelése áll, az állattartás középpontjában a szarvasmarha, sertés és baromfi. A hagyományos szántóföldi növények között szerepelt még a közelmúltban a burgonya és a cukorrépa. Gávavencsellő – Balsa – Tiszabercel térsége nagy krumplitermő vidék volt. Az éves cukorrépatermés 10 – 20 ezer tonnát tett ki 1992-ig. A cukorrépat Szerencsre vasúton szállították, majd a cukorrépaszeleteket vissza Dombrád – Tiszabercel környékére, melyet takarmányozásra használtak fel.

A szalagtelkek a mai napig jellemzőek, elsősorban a lakott területhez közeli dűlőkben. Itt a szántók és a gyümölcsösök váltakozva helyezkednek el, a gyümölcsösök aránya növekvőben van. Nagyobb, összefüggő gyümölcsültetvényeket csak a Gávavencsellő felé eső feldolgozó üzem közelében találunk.

A gyepek területek csak egy része használható legeltetésre, a legmélyebb fekvésű területeket az év nagyobb részében állandóan víz borítja. A gyepterületek a vízfolyásokhoz kapcsolódva, szigetszerűen helyezkednek el.

Az árterekre jellemző őshonos fás társulás, a fűz-nyár ligeterdő a hazai nyárok és füzek több fajtát is magában foglalja. Ez a természetes erdőtársulás szinte csak a hullámtérben, valamint kisebb mélyedésekben, vízállásos területeken maradt meg. A település magasabb, szárazabb területein a mezőgazdasági területek mellett egyre növekszik a telepített erdők aránya, melyek hazai és nemes nyárból állnak. Akácok csak kisebb, főként elvadult területeken találhatók. Az útmenti fasorok jellemző fái szintén a gyorsan növő nyárok.

ÖRÖKSÉGÜNK

a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek

Református templom

Az eredeti templomot említő legkorábbi oklevél 1336-ból származik.

A kőtemplom építésének ideje 1430, ill. más forrás szerint 1441. Az épületet a XVI. századtól használták a reformátusok. 1634-ben restaurálták, ekkor került homlokzatára egy latin felirat, amelynek fordítása így hangzik: „Renováltatta Bessenyei Boldizsár és a templomnak 1638-ban egy 170 kilós harangot öntetett Eperjesen.” Régi ábrázolások szerint a templom egyhajós volt, déli oldalán a hajón két, a szentélyen egy kis, félköríves középkori ablakkal.

A gótikus templomot 1944-ben a németek felrobbantották, helyére 1947-ben új épületet emeltek. A berendezés 4 barokk padja és az úrasztal a régi templomból való. Az egyház egykori nagyértékű kegyzsereinek egyike, az 1645-ben készült úrasztal-pohár a Bessenyei kör tulajdonába került. A templom kertjében három XVIII. századi szarkofág áll és három befalazott kriptát is találtak. Ezek régi temetőre utalnak. Az egyház anyakönyve szerint 1706-tól a múlt század közepéig temettek ide egyházi személyeket és földesurakat.

A templom helyi védelem alatt áll.

Római katolikus templom

A falu későközépkorban épült temploma a XVII. században a reformátusok tulajdonába került.

A XVIII. században nem is volt a településen katolikus templom. A század végén Olasz Lajos berceli kegyúr Abaúj megyéből katolikus jobbágyokat telepített be és 1788-ban udvarházában rendezett be kápolnát. 1797-ben megkapta a nyilvános kápolnaépítés jogát, 1802-ben vályogból felépítette a paplakot, templomként a saját kápolnája szolgált. 1828-ban különálló templom építését kezdeményezte, de az építkezéshez a vallásalap nem adott támogatást: végül a hívek teremtették meg a templomépítés költségét: 1913-14-ben elkészült Simon Elek gávai építész tervei alapján. 1944-ben a visszavonuló német katonaság a templomot felrobbantotta. Ezek után istentiszteleti helyként a helyi kultúrház szolgált: a felújítás költségeit végül a kultúrház eladásából fedezte az egyház.

A templom helyi védelem alatt áll.

A református parókia régi épülete.

A római katolikus parókia épülete.

Római Katolikus Egyháztörténeti Gyűjtemény

A gyűjtemény az egyházközség közel 700 éves történetét mutatja be az addig üresen álló plébánia épületben a berceli katolikusok népi áhitatához kapcsolódó tárgyakkal, ereklyékkel.

I.világháborús emlékmű

Szabadság szobor

Bessenyei szobor

Vas- és kőkeresztek a településen

Bessenyei emlékház

A település neves szülötte Bessenyei György, költő. A szülőházában alakították ki a Bessenyei emlékházat. Az épület a 1720-as években épülhetett, 1780 körül renoválták. A XX. század elején iskolává alakították: ekkor bővítették is, manzárdtetős lefedésére újabb bádogtetőt építettek. Eredetileg barokk eredetű, fésűs beépítésű, előkertes, szabadon álló földszintes kúria, XX. századi bővítésekkel és átalakításokkal. Mára már csak tömegében őrizte meg eredeti jellegét. Utcai kéttengelyes homlokzatát eklektikus vakolatarchitektúra díszíti, az ablakok közt két emléktábla található. Az íves tornác helyett pillérekkel tartott, egyenes gerendákkal kiváltott tornác van, amely összeköti az eredeti épülettömeget és a hátsó részhez hozzáépített új tantermet is. A kúria első szobájában emlékmúzeum van. A hátsó traktus helyiségeit tanterem céljaira egybenyitották, eredeti elrendezése jelen állapotában rekonstruálhatatlan. Födémre borított gerendás fafödém.

Az épület műemléki védelem alatt áll.

Szivattyútelep

Megyénk legrégebbi gőzüzemű szivattyútelepe Tiszabercel és Paszab határában épült. 1896-ben építették, zsilipje alacsony vízállásnál vizet vezetett a Tiszába, míg magas vízállás esetén vizet emelt át a folyóba. A zsilip terveit Meiszner Ernő társulati mérnök készítette, a kapufelhúzó szerkezet gépezetét a GANZ-féle vasöntődében gyártották. A vaskapuk terve a Schlick gyártól származott. A zsilipek és a szivattyútelepek feladata a belvizek elvezetése volt. A tiszaberceli gőzgép szivattyútelep az új elektromos szivattyútelep üzembe helyezéséig üzemelt folyamatosan (1968.), de 1970-ben üzemelt utoljára.

Az épület műemléki védelem alatt áll

Szoborpark

Sok ember önzetlenségéből született meg a község szoborparkja, amelynek avatóünnepsége 2014. július 27-én volt. Petró Attila 30 éves álma valósult meg, amikor lehetőséget teremtett a hagyományőrző céllal alapított Kötér - Kőszobrász Művésztelepen hat fiatal művésznak. A gávavencsellői Nyír-Márvány Kft. helyet, eszközöket, technikát és mészktőmböket biztosított az alkotótábor számára. Parlag István, Burián Norbert, Kereszty Soma, Sarkadi Árpád, Tompa János Csaba, Tóth Csaba szobrászművészek a public art vonalat képviselve alkották meg a szobrokat. Őt plasztikán a helyi értékek jelennek meg: a szőlőlevél, a pipa – mint a révész pipája –, a ház, az otthon szimbóluma, a búzakarász motívum és a csónak mind e térséghez kapcsolódnak. A Petőfi portréval díszített emlékművet pedig Parlag István – az alkotótábor szervezője – készítette a település március 15-ei megemlékezése számára. Németh Erika szobrászművésznő – akinek diákja volt Parlag István – avatta fel a szobrokat. A művésznő beszédében kiemelte: a szobrok formavilága közérthető, egyértelműen taglalt, de modern látásmódú, kedvessé, játékosá teszik a teret, amelyek között jó járni.

LAKÓÉPÜLETEK

A hagyományos népi építészet emlékei a településen a tornácos lakóházak, melyek állagmegóvása, felújítása nagyon fontos lenne, enélkül ezek az építészeti értékek előbb-utóbb el fognak tűnni.

A Tisza szabályozása előtt favázas, sövényfalas (paticsos) sártapasztásos házak épültek a településen. Ezt a vertfal, végül a vályogfal váltotta fel. A lakóházak a századfordulóig általában kétszobásak voltak: szabadkéményes konyhával, az utca felé szobával. A helyiségek földpadozatosak, a szobák mestergerendás fafödémekkel fedettek. A szobabeli csonkakúpszerű (búbos) kemencét a konyhából fűtötték. A házakat náddal fedték, a tetőzet előtt deszkafalas, csonkakontyos, hátul ormfalas volt. Ritkább volt a hármosztatú, oldaltornácos lakóház, amelynek hátsó helyiségét kamrának vagy istállónak használták. Az építkezésekhez szükséges tölgyfát a faluhoz tartozó tölgyerdőkből termelték ki. A századforduló után a lakóházak már két szobával rendelkeztek, többnyire azért, hogy egy helyiséget toldottak hozzá, illetve a kamrát hátsó szobává alakították át.

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK A TELEPÜLÉSEN

Tiszabercel külterülete természeti értékekben gazdag, természetvédelmi területtel és Natura 2000 területekkel is érintett. A Tisza Tiszaberceli szakaszán található a **Tiszatelek-tiszaberceli ártér Természetvédelmi Terület**. A védett terület Gávavencsellőtől Tiszatelekig a Tisza mindkét oldali hullámterét magába foglalja, 1973-ban nyilvánították védetté, majd 1990-ben a gávavencsellői ártérrel bővítették. A természetvédelmi oltalom alatt álló terület jelenleg 1.263 ha.

A védett terület teljes egészében a Tisza hullámterében helyezkedik el, így hidrológiai viszonyait is ez a tény határozza meg. Legfőbb természetvédelmi feladata és célkitűzése a Tisza szabályozása után kialakult, és gátak közé szorult hullámterre korlátozódott másodlagosan kialakult természetes, illetve természetközeli élőhelyek és élővilág, valamint egyéb természeti értékeknek (vízfolyások, holtágak) megőrzése.

A természetvédelmi terület a gátak közé szorított Tisza hullámterében gyakran elöntött területek fűz, nyár ligeterdőit, a partmenti bokorfüzeseket illetve a magasabb térszínen még szórványosan fellelhető keményfás tölgy-kőris-szil ligeterdőket, valamint ezek őshonos cserjéit, lágyszárú növényeit, továbbá a sással, kákkal szegélyezett holtágakat, s azok gazdag hínárvegetációját hivatott megőrizni. Ez utóbbiak legjelentősebb faja a sulyom és a fehér tündérrózsa. Hasonló módon megőrzendők a még megmaradt ártéri rétek és mocsárrétek.

A Magyar Nemzeti Biodiverzitás Monitorozó Program (MNBMP) folyamatának kipróbálása során 1996-ban az országos 5x5 km-es mintaterületről, melyet itt jelöltek ki, 371 edényes növényfaj került leírásra. Közülük 15 áll természetvédelmi oltalom alatt. Kiemelhető a tömeges tiszaparti margitvirág és a nyári tőzike. Említést érdemel a debreceni torma, a mocsári lednek vagy a kígyónyelv, a kétlevelű sarkvirág, az erdei borkóró és a békakonty. A tündérfátyol és a rucaöröm a már említett hínárvegetációt színesíti.

Zoológiai értékei közül kiemelkedik a tiszavirág, illetve több védett szitakötőfaj előfordulása, ilyen a lápi acsa, a feketelábú szitakötő vagy a sárgás szitakötő. Az ártér erdeiben 82 madárfaj költ. Kiemelkedő értéként kell említeni a vencsellői gémtelep szürkegémével, és a keményfaligetben költő fekete gólyát, vagy Európa egyik legnagyobb partifecske telepét. Az erdők által körülhatárolt nedves gyepek, kaszálók ritkasága a haris, míg a fogoly a régió gyakoribb fészkelője. Emlősök közül említést érdemel a vidra, melynek létszáma csökken, és a vadmacska, amely alkalmanként figyelhető meg.

A **Paszabi kubikgödrök (HUHN20043) különleges természetmegőrzési terület** a település belterületétől keletre található, Paszabtól északra. A natura 2000 területen előforduló jelölő fajok a következők: métegyfű (*Marsilea quadrifolia*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), vágó csík (*Cobitis taenia*), vidra (*Lutra lutra*).

A település belterületétől északra folyik a Tisza, mely a **Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területtel** van átfedésben. A területen előforduló jelölő élőhelyek a következők: 1. enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0); 2. természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150); 3. iszapos partú folyók részben *Chenopodium rubri*, és részben *Bidention* növényzettel (3270); 4. folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440); 5. keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0).

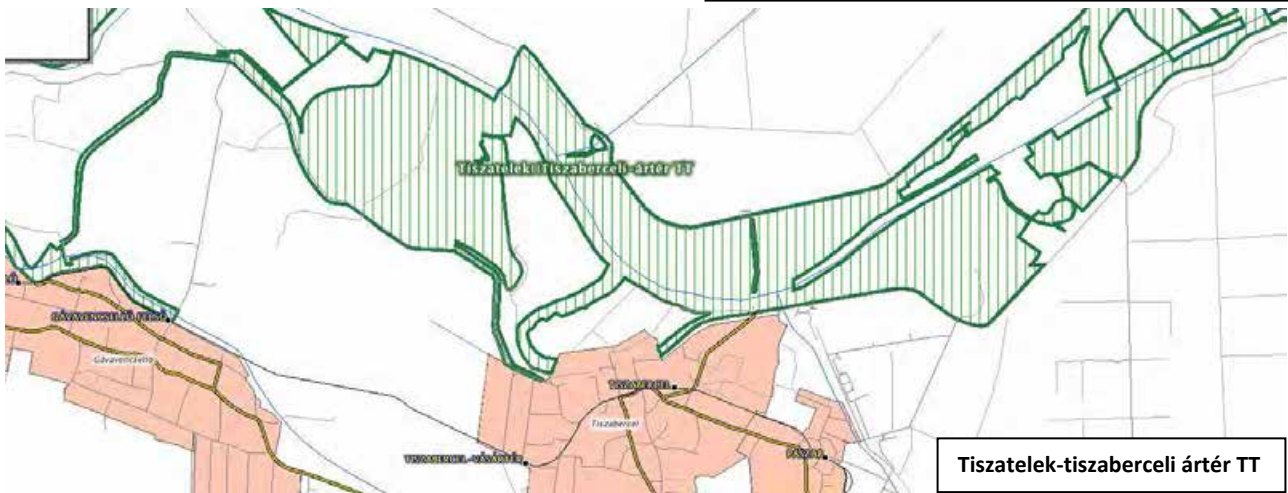
Jelölő fajok a következők: széles tavicsíkbojár (*Graphoderus bilineatus*), erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*), sávos bödöncsiga (*Theodoxus transversalis*), tompa folyamkagyló (*Unio crassus*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), sokbordás futrinka (*Carabus hampei*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*), balin (*Aspius aspius*), Petényi-márna (*Barbus meridionalis*), vágó csík (*Cobitis taenia*), botos kölönte (*Cottus gobio*), ingola fajok (*Eudontomyzon* spp.), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), homoki küllő (*Gobio kessleri*), felpillantó küllő (*Gobio uranoscopus*), széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*), selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), dunai galóca (*Hucho hucho*), szívárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), leánykancér (*Rutilus pigus*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*), német bucó (*Zingel streber*), magyar bucó (*Zingel zingel*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*).

Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Paszabi kubikgödrök (HUHN20043) különleges természetmegőrzési terület

Tiszatelek-tiszaberceli ártér TT

Tiszavirágzás

E rövid életű, tömeges násztáncot járó rovarokról, a kérészekről, már az ókorban említést tesz Arisztotelész (Kr. e. 384-322), aki Ephemeronnak, egynapinak nevezte őket. Magyarországon Marsigli volt az első, aki megfigyelte a tiszavirágzást a Tiszán.

A tiszavirág (*Palingenia longicauda*) a legnagyobb európai kérész; 2,5-3,8 cm-es, a fehér farksertéivel 12 cm hosszú is lehet. Két pár szárnya egyenlő alkotású, hártós, gyengén recézett, világos-barna színű. A nőtényeknek a hímekhez képest nagyobb szárnyuk és testük van, farksertéi rövidebbek, így gyorsabb repülésre képesek. Egy nőtény általában 7-8000 db petét rak a víz felszínére, melyek a fenékre süllyedve kezdik meg lárvaéletüket. A lárvák az agyagos aljzatba fúrják magukat és az iszap szerves korhadékával táplálkoznak. Az egyedfejlődésük 3 évig tart, s közben kb. 20-szor vedlenek. A lárvák növekedése a hőmérséklettől nagymértékben függ. Befejeződése váltja ki a rajzást, mely meleg, szélcsendes időben a legzavartalanabb. A hímek az utolsó lárvastádiumot követően nehezebben repülő ún. szubimágókká válnak, amelyek a partra repülnek és egy újabb vedlés után kezdik meg néhány órás vagy félnapos imágó életüket. A nőtények valamivel később jelennek meg, mint a hímek és levetve lárvaőrüket, egyből imágóvá alakulnak. Ezt követően csak párjuk keresésével törődnek, nem is táplálkoznak.

A rajzás általában szakaszokra osztható. Előrajzás alkalmával csak százával repülnek az állatok. A leglátványosabb főrajzás során milliónyian repülnek a víz felett. Az utórajzáskor csak néhány tucatnyi állattal találkozhatunk. A rajzás a késő délutáni, esti órákban, kb. 18-21 óra között zajlik.

Azon kívül, hogy egy rendkívül látványos esemény a Tisza kivirágzása, fontos ökológiai jelentősége is van. Számos hal- madár- és békafaj táplálékául szolgálnak. De a hajdani parasztgazdák is kihasználták a táplálékabőséget állataik takarmányozására. A tiszavirág lárva az aljzaton történő furkálással élőhelyet is teremt más mederfenéki élőlények számára.

A tiszavirág az 1900-as évek első harmadában kihalt Nyugat-Európából, és Közép-Európában is jelentősen lecsökkent az állománya. Tömegesen mára csak főleg a Tiszában találkozhatunk vele, holott Skandinávia és a mediterrán területeket kivéve egész Európában közönséges fajnak számított. Egyedszámának ilyen drasztikus lecsökkenésében szerepet játszott a klíma változása, de elsősorban az antropológiai hatások okolhatóak, úgymint a folyószabályozások, mederátalakítások, folyópartok műanyag partvédelme, folyók szennyezése.

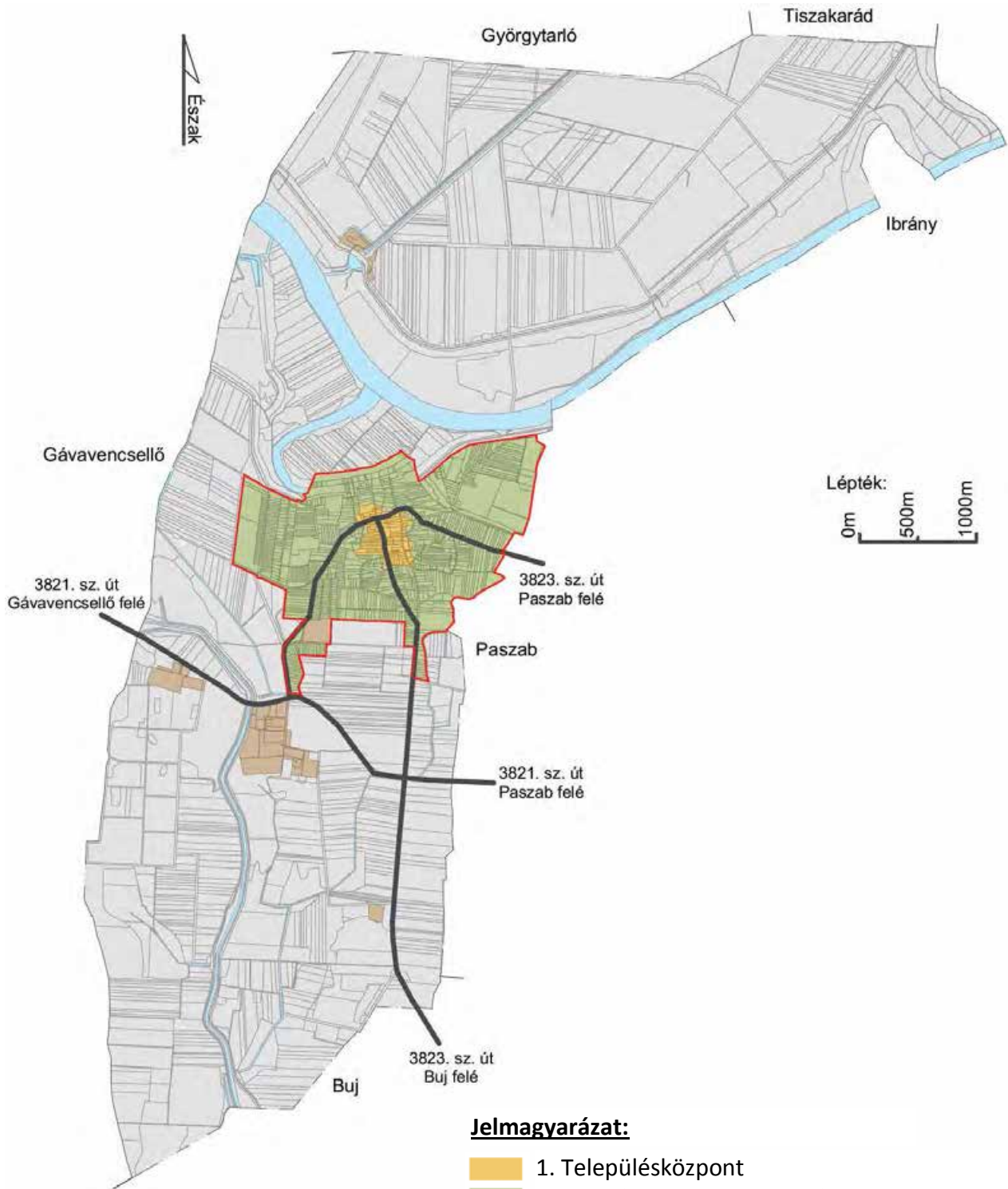

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK TISZABERCELEN

eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és a településkarakter bemutatásával

Tiszabercel többutcás, szalagtelkes település. A telkek kétsoros beépítésűek. A községi utak, utcák burkoltak, aszfaltosak. Tiszabercel településképi arculatának vizsgálatakor három eltérő karakterű településrészt határoztunk meg. A település belterületén két eltérő karakterű településrész található: a településközpont és a kertvárosias, falusias jellegű lakóterület. A harmadik kategóriába a beépítésre nem szánt területek kerültek, a beékelődő mezőgazdasági, üzemi területekkel.

Jelmagyarázat:

- 1. Településközpont
- 2. Kertvárosias, falusias lakóterület
- 3. Beépítésre nem szánt területek
- Beékelődő mezőgazdasági, üzemi területek
- Vízfelületek (beépítésre nem szánt területek)
- Belterület határ
- Főbb utak

TELEPÜLÉSKÖZPONT

Tiszabercelen a település központját a Fő utca, Kossuth utca, Szabadság utca jelöli ki, mivel itt találhatóak a főbb középületek, a település két temploma, a parókiákkal, a Bessenyei emlékház és a piactér is. A településközpontban található főbb középületek, egyéb épületek és terek a következők: Polgármesteri Hivatal, Általános Iskola, Teleház, Egészségház, Posta, Óvoda, Idősek Háza, Önkéntes Tűzoltóság, Új református parókia, Piactér.
 „A településközpont a település meghatározó területének minősül.”

Polgármesteri Hivatal

Általános Iskola

Teleház

Teleház

Egészségház

Posta

Óvoda

Idősek Háza

Önkéntes Tűzoltóság

Új református parókia

Piactér

KERTVÁROSIAS, FALUSIAS LAKÓTERÜLET

Tiszabercelen a lakóterületek körülölelik a településközpontot. A kertvárosias, falusias lakóterületen található főbb középületek és egyéb épületek a következők: Lippai János Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola, Kollégium, Sportcsarnok, Háziorvosi rendelő, Gyógyszertár, Vasútállomás.

Tiszabercelen a lakóépület állomány nagyon vegyes. A 70'-es 80'-as évekre jellemző sátortetős kockaházak és a nyeregvetésű házak mellett a tornácos lakóházak is szép számban előfordulnak, állapotuk vegyes.

A lakóépületek alapvetően földszintesek, de a földszint+emeletes családi házak is megtalálhatóak a településen. Az épületek jellemzően a telek oldalhatárán állnak. A telkek alakja alapvetően hosszúknak, szalagszerű. A hosszúra nyúlt telkek végét is gyakran hasznosítják, művelik, a lakóépület mögött általában melléképületek sora található, melyek sok esetben egybeépültek a lakóházzal.

„A kertvárosias, falusias lakóterület a település egyéb területének minősül.”

Lippai János Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola

Kollégium

Sportcsarnok

Háziorvosi rendelő

Gyógyszertár

Vasútállomás

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK A BEÉKELŐDŐ MEZŐGAZDASÁGI, ÜZEMI TERÜLETEKKEL

A település közigazgatási területe beépítési szempontból két részre tagolódik, beépítésre szánt területekre és beépítésre nem szánt területekre. A település közigazgatási területének beépítésre nem szánt területei közé tartoznak a közlekedési-, közmű elhelyezési területek, a zöldterületek (közparkok), erdőterületek (védelmi erdők, gazdasági erdők, egészségügyi, szociális, turisztikai erdők), mezőgazdasági területek, (kertes mezőgazdasági területek, általános mezőgazdasági területek), és a vízgazdálkodással összefüggő területek. A beépítésre nem szánt területeken kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település történetéhez, közrejátszik a helyiek identitásának kialakulásában és erősítésében.

Tiszabercel 3138 hektáros összterületéből közel 1364 ha szántó, 12 ha konyhakert, 96,22 ha gyümölcsös, 80,77 ha gyepterület, az erdőterület aránya 213,56 ha. Látható, hogy a művelési ágak közül a szántóterületek aránya kiemelkedő, közel 43%- a település összterületének, ezt követi az erdő (6%) és a gyümölcsös (3%) művelési ág.

A település címerében megjelenő hullámvonal jelképezi a Tiszát, a címer alsó részén megjelenő aranyszínű tükörponty pedig utal a Tisza e környékén halban való gazdagságát jelképezve a Tisza különleges szerepére a község lakosainak életében. A település külterületének meghatározó eleme a Tisza és az azt kísérő galériaerdők, melyek teljes területe természetvédelmi oltalom alatt áll (Természevédelmi Terület és Natura 2000 területek).

A település beépítésre nem szánt területeibe egy nagyobb üzemi épület ékelődik be, a Nyírfruct Szövetkezet tulajdonában lévő hűtőház, ahol árubegyűjtés és étkezési alma tárolása folyik és két nagyobb állattartó telep a hozzá tartozó épületekkel.

„A beépítésre nem szánt területek a település egyéb területének minősülnek.”

AJÁNLÁSOK- TELEPÜLÉSKÖZPONT

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

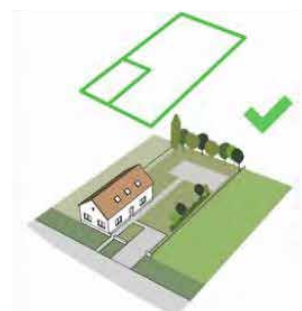
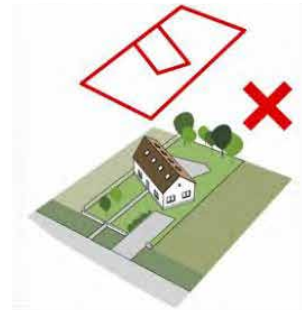
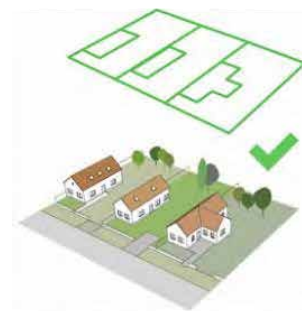
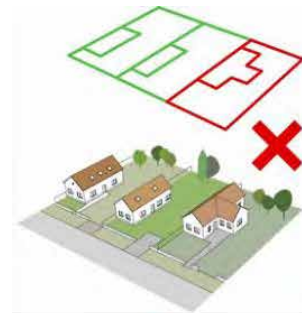
TELEPÍTÉS

A településközpontban a családi házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára többségében merőleges rendszerű, de előfordulnak az úttal párhuzamos telepítésű házak is.

A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

Ajánlás:

A településrész képébe leginkább a meglévővel azonos telepítés illeszkedik, mind az előkert, mind az oldalkert tekintetében, ennek megfelelően kell bővítést, új építést tervezni.

TEREPALAKÍTÁS

Tiszabercel településközpontjában található néhány lejtős utca, azonban a rájuk merőleges telkeken belül nem tapasztalható jelentősebb szintkülönbség. A telkek terepadottságai így nem indokolják a terepalakítást

MAGASSÁG

Tiszabercel településközpontjában változatos épületmagasságokkal találkozunk. A földszintes, tornácos népi lakóházak, és a '70-es, '80-as évekre jellemző sátortetős kockházak mellett több kétszintes lakóépület is megtalálható. A kétszintes lakóépületek egy része félig földbe süllyesztett pincével rendelkezik, 1-1,5 méter magasságig kiemelt földszinttel.

A középületek egy ill. kétszintesek.

Ajánlás:

Törekedni kell arra, hogy a meglévő épületek közé épülő új házak hasonló magassággal épüljenek, mint a környezetükben levők. A kialakult legnagyobb épületmagasságot meghaladó méretek nem ajánlatosak. A túl magas házak nem illeszkednek Tiszabercel településközpontjának utcaképebe. Azonban a fél szint eltérés nem zavaró. Kivételesen akár max. egy teljes szint eltérés is biztosíthat illeszkedő utcaképet, de ehhez megfelelő építészeti eszközök (tömeg lépcsőzés, kis magasságú tető vagy eresz) is szükségesek.

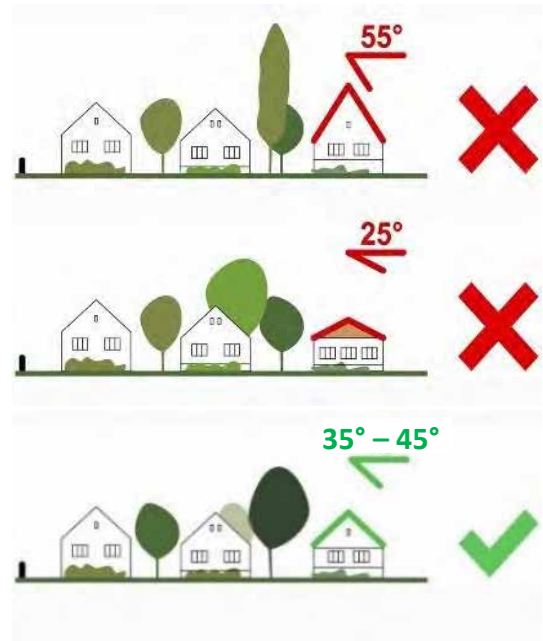

TETŐHAJLÁSSZÖG

Ajánlás:

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetük. A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek Tiszabercel településközpontjának utcaképebe.

Kivételt képezhet kellő széles telkeken, modern épülettömeg esetén az ahhoz igazodó aszimmetrikus, vagy akár részben lapos tető, mely az utcaképben nem próbál hivatkozni. Oromfalas kontyolt és sátortetős házak egymás mellettsége heterogén utcaképet eredményez. Ekkor a közel azonos tetőhajlásszög lehet rendező elv.

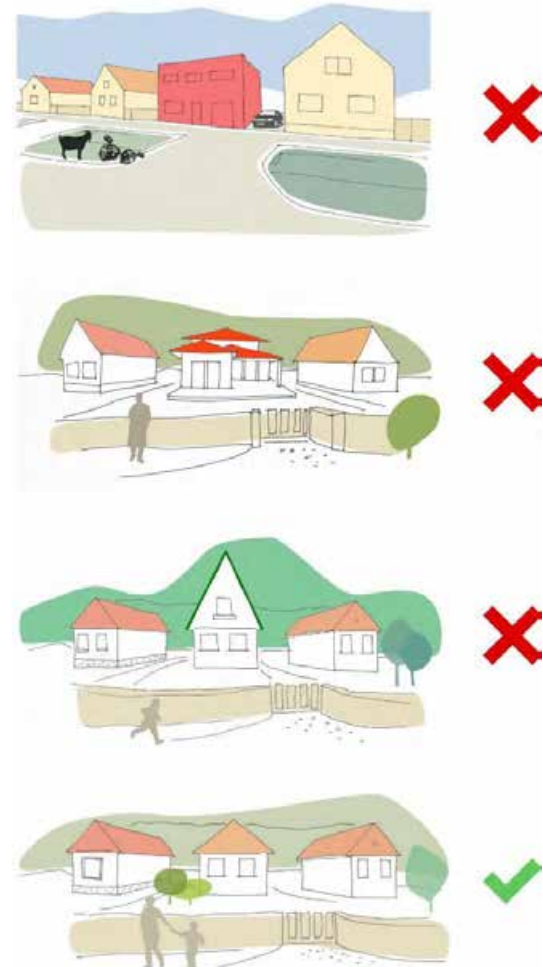
TETŐFORMA

Ajánlás:

Az építésnél a házaknak az utcában jellemző tetőforma figyelembe vételével kell illeszkedni.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.

Amennyiben az építési telek körül sátortetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

SZÍNEK

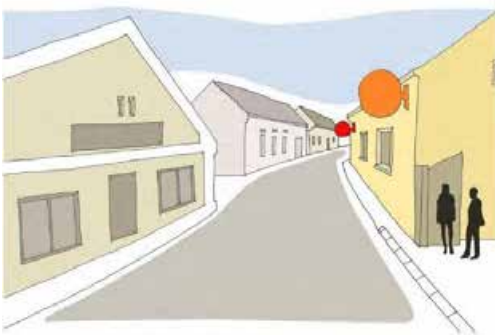
Tiszabercel településközpontjának színvilága viszonylag egységes, megfigyelhető egy visszafogott anyag- és színhasználat.

Ajánlás:

Tiszabercel központjában a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemezfedés és burkolat.

Tetőfedő anyagként a helyben használatos, hagyományos anyagok és színek javasoltak.

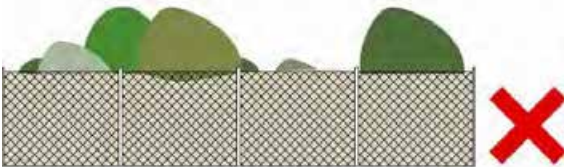
KERÍTÉSEK

Ajánlások:

Tiszabercel településközpontjában az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások kerülendőek.

Javasolt megoldás: természetes határ, kerítés kialakítása növényzetből.

Áttört kerítések nádszövettel és egyéb módon való zárása nem megfelelő.

Javasolt megoldás: teljesen áttört, drótfonatos kerítés

A tömör, falszerű, áttörésmentes kerítések nem elfogadhatóak.

Javasolt megoldás: Oszlopos kerítés 1/3 lábazat és 2/3 áttört résszel.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

Tiszabercel településközpontjában több hagyományos oldaltornácos lakóház is található.

A modern építészetben újra értelmezett tornác a lakóépületek mellett akár középületeinknél is megjelenhet. Ez továbbra is véd az esőtől, a hótól, árnyékol és az akadálymentesítésben is fontos szerepe lehet. Ez alatt ugyanis fedetten lehet kialakítani az akadálymentes megközelítést biztosító rámpát. Erre is találunk példát a településközpontban, például az Polgármesteri Hivatal bejáratánál.

Ajánlás:

Új tornác építésekor ügyeljünk arra, hogy a tornác kialakítása illeszkedjen az épület többi részéhez színében és anyaghasználatában egyaránt. A tornác és az erkély kialakítása meghatározza az épület arculatát, ezáltal hatással van az utca képére is, kialakításuk legyen harmonikus.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt.

A hagyományos nyíláskialakítás a településközpontban a lakóházak esetében általában kétszárnyú, jellegzetesen két vagy háromosztatú, az utcai homlokzaton szimmetrikus megjelenéssel.

A középületeken a funkcióhoz igazodó méretű és formájú ablakokat találhatunk. Középületeken jellemzőek a hosszú, sűrű kiosztású, keskeny ablakok, illetve a nagy üvegfelületek alkalmazása is kedvelt eleme a modern építészetnek.

Ajánlás:

Az ablakok keretezése mindig is hangsúlyos eleme volt a homlokzatoknak. Ügyeljünk itt is a színek harmonizálására, válasszunk megfelelően illeszkedő árnyékolót, redőnyt.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Egy épület homlokzatának a kialakítása az építető felelőssége. A kialakítás módja, a választott szín és anyaghasználat mind befolyásolják és meghatározzák a kialakult vagy kialakulóban lévő utca képét. Tiszabercelen számos sikeresen felújított régi épületet találni, mint például a Bessenyei emlékház, melyek őrzik a Rétköz hagyományos építészetének motívumait.

Ajánlás:

Igyekezzünk a homlokzatot úgy megtervezni, hogy a választott színek és anyagok harmonizáljanak egymással, ugyanakkor az épület a környezetével is összhangban legyen, így egy egységes arculat hozható létre, melyre büszkéek lehetünk.

RÉSZLETEK

Ajánlás:

Az épület utcaképi harmóniájának biztosítását az épület egyes részleteinek kidolgozása is elősegítheti. Ezért az épület ornamentika, a homlokzati hirdetőfelület, egyéb műtárgy kialakítása, helye illeszkedjen az épület egészéhez.

Műszaki berendezések, táblák elhelyezése

Az épületeken megjelenő műszaki berendezések (parabola antenna, légkondicionáló berendezések, napelemek, napkollektorok stb.), reklámtáblák nagyban befolyásolják az utca képét, ezért nem mindegy hova és milyen minőségben kerülnek elhelyezésre.

Ajánlás:

A műszaki berendezések utcafronton, illetve homlokzaton való elhelyezését kerülni kell, helyette válasszunk nem frekvenciált helyet, ahol kevésbé zavaró a látványuk. Légkondicionáló, parabola antenna elhelyezésére például alkalmas lehet az erkély, loggia vagy az épület hátsó, oldalsó fala.

Az alternatív energiaforrások használata háztartásunkban pozitív és támogatandó. Ügyeljünk arra, hogy a napelemek lehetőleg egységes felületet képezzenek, ne foltszerűen telepítsük őket. A napelemek tartószerkezetét lehetőség szerint a tetőcserép színével harmonizálva valósítsuk meg.

Sajátos építményfajták, vonalas létesítmények (közlekedési, hírközlési, közmű- és energiaellátási, vízellátási és vízgazdálkodási létesítmények) elhelyezésékor javasoljuk az erre vonatkozó jogszabályok betartásán túl az illeszkedés elvét szem előtt tartani. Lehetőség szerint a közműveket a föld alatt vezessük be az épületbe, ha szükséges az épület oldalfalán vezessük a kábeleket, csöveket, ahol kevésbé zavarják a látványt.

Reklámtáblák, cégérek, hirdetőfelületek elhelyezésekor vegyük figyelembe az épület stílusát, korát, ahhoz színben, anyagban harmonizálva illeszkedjünk. Javasolt az épület homlokzatának védelme érdekében az épület falához rögzített konzolos táblák vagy az épület elé kihelyezett álló táblák alkalmazása.

A Rétközi népi építészet szép részletei jelennek meg a csipkézett oromdeszkán és az oromfal vakolatdíszítésén.

KERÍTÉSEK

A kerítés egyszerre teremt kapcsolatot a közterülettel, és ugyanakkor elválasztja azt az ingatlantól. Minden településen vannak olyan jellegzetes helyi anyagok, formák, melyek visszatérő motívumként jelennek meg.

Ajánlás:

A kerítés kialakításánál az épület anyaghasználatát, színezését vegyük figyelembe. A kapu, a belépés helye lehet hangsúlyos, de nem hivalkodó. Az áttört kerítés hagyja látni az épületet, a kertet, így az utcakép látványa jobban érvényesül.

KERTEK

A kert az épített környezet része, közvetlen életterünk szabadterre kiterjesztett közege, amely akkor tölti be szerepét, ha harmonikus egységet képez az épülettel, amelyhez kapcsolódik. Törekedjünk arra a kertalakítás során, hogy az épület és a kert stílusa, hangulata harmóniában legyen egymással.

A szemlélő számára telkünk láthatóbb része az elő-, illetve oldalkert lehet, amely nem csak védelmi, hanem díszítő szerepet is ellát. Díszes, gondozott előkertünkben nem csak saját magunk, hanem az arra tévedők is gyönyörködhetnek; jó benyomást kelthetünk, és nem utolsó sorban hozzájárulunk utcánk, településünk szép arculatához.

Ajánlás:

Érdemes olyan növényfajokat választani, amelynek nem csak a virágai, a levelei és a termésük is díszítő értékkel rendelkezik, így az év minden szakában lesz miben gyönyörködni.

Lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és a meglévő környezethez illeszkedő fajokat válasszunk. Az előkertbe mutatós, gazdag színvilágú növényeket ültessünk. A fák közül leginkább a közepes méretű, laza ágállású fajokat válasszuk. Bizonyos mértékben használhatunk örökzöldeket is, de kerüljük a magasra növő fajokat, melyek kitakarják a házat és télen nem engedik be a napfényt.

Az alacsony örökzöld növényekből kialakított sövények viszont összekapcsolhatják az épületet az utcával vagy akár térhatároló fal is kialakítható belőlük. Ilyen sövény kialakítható például puszpángból (*Buxus sempervirens*) vagy japán kecskerágóból, illetve ennek fajtáiból (*Euonymus japonicus*).

A kert és az épület harmóniája ugyanolyan fontos, mint a kerítés és az épületé. A növényzet ne takarja el túlzottan az utcaképből megjelenő épületet, hagyjuk látszani a kertet. A kerti bútorok, építmények épülettel azonos anyaghasználatával, színezésével, a burkolatok anyagválasztásával rendezett képet mutat, összhangot teremt kertünkben.

UTCÁK

közterületek településképi útmutatója

A települések úthálózatának kialakulása általában visszavezethető a tájalakulás történetére. Az egykori természeti adottságok meghatározták a letelepedés helyét, a kialakult lakóhelyeket pedig közlekedésre alkalmas utakkal kötötték össze. Tiszabercel lakóterületei a Tiszafolyó mentén alakultak ki.

Egy település arculatához az utak, utcák állapota, megjelenése nagyban hozzájárul. Az út, amin keresztül a településre érkezünk meghatározza a településről alkotott véleményünket, ezért különösen fontos, hogy az utak mindig karban legyenek tartva, az út menti növényzet ápolva legyen rendszeresen.

A településközpont utcái mentén jellemzően egy, vagy mindkét oldalon vízelvezető árok található. Burkolt járdafelettel csak elvétve találkozunk, az utak mentén fásítás sem jellemző.

Megoldandó feladat a gyalogosforgalom kezelése. Szükség lenne a településközpont minden utcájában legalább egyik oldalon burkolt járda kilakítására, és egységes fasorok telepítésére, ahol az út menti zöldfelületek méretei ezt lehetővé teszik. Az útmenti fasorok telepítésének előnyei többek között, hogy kiemelik a település fő útvonalait, vezetik a tekintetet. Zöldfelületet képeznek, melynek számos környezetjavító hatása van, mint például a zaj és egyéb légszennyező anyagok, a por szűrése és a mikroklima javítása.

A település utcái vezetnek a tekintet, felfűzik a települést alkotó elemeket, ezért harmonikus, egységes kialakításuk fontos. Külön figyelmet kell fordítani az infrastruktúra hálózat elemeinek kiépítésére, nyomvonalevezetésre, felszíni és felszín alatti elemeinek utcaképhez illesztésére is.

Ajánlások:

A fajok kiválasztásánál sok szempontot kell figyelembe venni, de a két fő szempont a tűrőképesség és a jó regenerálódó képesség legyen, hiszen a városi közegben élő növények között a faszorokot éri a legtöbb és a legerősebb károsító hatás (sózás, kipufogógázok, taposás, a talaj szárazsága és levegőtlenesség stb.).

További fontos szempont lehet a fajok kiválasztásánál a várható magassága, ami azért fontos, mert az ágakat később lehet, hogy vissza kell vágni, ha azok a felsővezetékbe érnek és előnytelenül fognak mutatni a vízszintesen lenyesett lombkoronájú fák.

Ajánlott olyan fajokat választani, melyek kevesebb idő és energiabefordítást igényelnek a fenntartás során. Kerüljük a könnyen töredező fajokat, mint a fűz és a nyárfa fajok, és azokat is, amelyek virágukkal, termésükkel szemetelnek (pl. japánakác, szivarfa). Manapság egyre gyakoribb népegészségügyi probléma a lakosság körében az évente akár többször is jelentkező szénanátha, ezt a szempontot is vegyük figyelembe a fajok kiválasztásánál, ne ültessünk pollenallergiát okozó fajokat (nyír, nyár, hársfa fajok) sűrűn lakott területekre.

Kerüljük az invazív fajokat (nyugati ostorfa, amerikai kőris), ültessünk helyettük a már beállt zöldfelületekbe illő, a helyi környezeti adottságokhoz könnyen alkalmazkodó fajokat. Utcafásításra ajánlott fajok például a korai juhar és különböző fajtái (Acer platanoides 'Globosa' és 'Crimson King') gömbkőris (Fraxinus ornus 'Mecsek'), kínai díszkörte (Pyrus calleryana 'Chanticleer'), csörgőfa (Koelreuteria paniculata).

A burkolt járdák esetében válasszunk tartós, könnyen tisztítható anyagokat, színválasztásnál a semleges, környezettel harmonizáló árnyalatokat részesítsük előnyben. A lakóházak előtt kialakított kertek is jelentős szerepet játszanak az utcakép formálásában, továbbá összekapcsolják a közterületeket a magántelkekkel. Tiszabercelen is előszeretettel alakítanak ki ilyen előkerteket a lakosok, melyet nagy gonddal ápolnak.

Ezeknek az átmeneti zöldfelületeknek a tervezésekor vegyük figyelembe a kialakult környezethez való illeszkedés szabályait. Kerüljük a túl sűrű, túl nagy felületet kitakaró növényesáv kialakítását, különös tekintettel az utcák kereszteződésében és a gyalogos átkelők környezetében, ahol az utak beláthatósága az elsődleges.

KÖZTEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK közterületek településképi útmutatója:

A közösségi szabadterek azok a találkozási pontok, ahol a településhez, településrészhez és a helyi közösséghez tartozásunkat a természethez kapcsolódva, szabadabban élhetjük meg. Mivel rendszerint hosszabban tartózkodunk ezeken a helyeken, megjelenésük különösen fontos. Rendszerint ezért a teresedések összetett tervezését szakemberek csoportja végzi. Tiszabercelen több fontosabb teresedésről is beszélhetünk.

Tiszabercel egyik legújabb köztere a Fő utca mentén található Szoborpark területe. A teret a falusi, folyóparti életmódra utaló szobrok díszítik. A terület részben térkővel burkolt, utcabútorokkal felszerelt (padok, szemetesek). A növényzet jelenleg még kissé alulreprezentált, de a fiatal fák és virágládák oldják a homogén zöldfelületeket.

Ajánlás:

A teresedések kialakításakor fontos felmérni a használók várható szokásait, a használók számát, a használat időszakait, jellegét. A megfelelő mennyiségű és minőségű teret szükséges biztosítani a tevékenységhez és a közlekedéshez. A növényfajok megválasztása és ültetése során azok térigényét is figyelembe kell venni, számolva növekedésükkel, egymásra árnyékolásukkal.

Az utcabútorok tervezésekor előnyös az időjárásnak ellenálló anyag választása, mely nem igényel sok karbantartást a későbbiekben.

Burkolatok esetén válasszunk könnyen tisztítható, kevésbé elszíneződő fajtákat.

Központi helyen, a Fő utca és Kossuth utca találkozásánál található egy füvesített, részben burkolt terület, ahol a fából készült Szabadságszobor is található. Elhelyezkedése a Szakgimnázium, Sportcsarnok és a buszmegálló közelsége miatt is kiváló. Utcabútorok elhelyezésével, virágok ültetésével és árnyékot adó fák telepítésével erősíteni lehetne köztér jellegét.

Tiszabercel Vásártere a Kossuth utca és Szabadság utca kereszteződésében található. A tér a község kereskedelmi életének fontos színtere. A tér teljes felületén térburkolattal van ellátva, a vásárlók és eladók kényelmét megfelelő bútorok biztosítják.

Tiszabercel nyilvános játszótere központi helyen található, a Vásártér utca és Fő utca kereszteződésében, az Általános Iskola mellett. A játszótér fajtékokkal gazdagon felszerelt, részben burkolt, a szülők kényelmét padok biztosítják.

AJÁNLÁSOK- KERTVÁROSIAS, FALUSIAS LAKÓTERÜLET

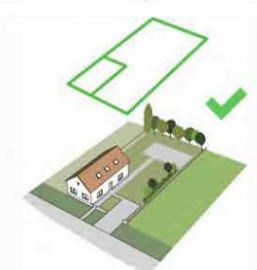
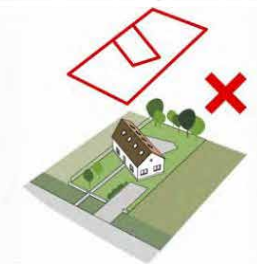
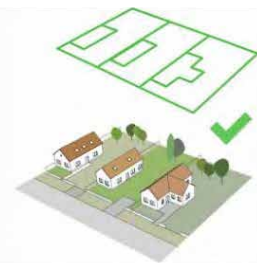
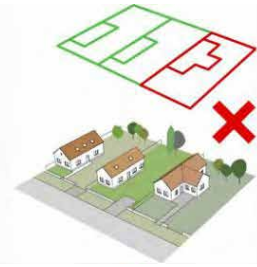
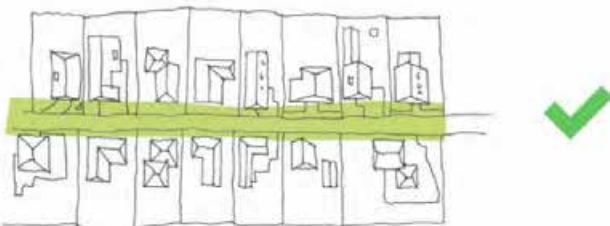
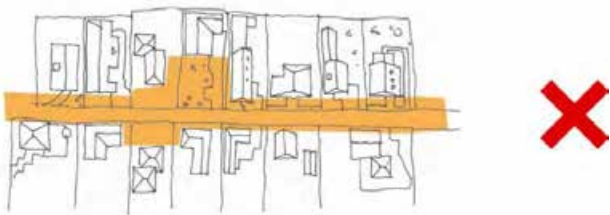
a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

TELEPÍTÉS

Tiszabercelen a kertvárosias, falusias lakóterületi településrészekben a családi házak telepítése jellemzően oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára többségében merőleges rendszerű. Kivételt képeznek az 1970-80-as évek sátozott un. kockaházai. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagymértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

Ajánlás:

A településrész képébe leginkább a meglévővel azonos telepítés illeszkedik, mind az előkert, mind az oldalkert tekintetében, ennek megfelelően kell bővítést, új építést tervezni.

TEREPALAKÍTÁS

Tiszabercel lakóterületei alapvetően sík felületűek, a terepadottságok nem indokolják a terepalakítást.

MAGASSÁG

Tiszabercel lakóterületein a családi házak magassága többnyire egységes képet mutat, nincsenek kiugró épületmagasságok.

Ajánlás:

Az új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévő épületeknek. A túl magas, illetve túl alacsony házak nem illeszkednek az utcaképbe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Tiszabercel lakóövezetében a családi házak tetőhajlásszöge változatos.

Ajánlás:

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben levőknek. A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a kialakult utcaképhez.

TETŐFORMA

Tiszabercel kertvárosias, falusias lakóterületi településrészén lévő családi házak tetőformája többnyire egyszerű, a szomszédos házak tetőformája általában illeszkedő egymáshoz.

Ajánlás:

Új házak építésénél az utcában jellemző tetőforma figyelembe vételével kell tervezni a tetőt.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.

Amennyiben az építési telek körül sátoztetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

SZÍNEK

Tiszabercel lakóterületi övezetének színvilága változatos. Kevés a kirívó színhasználat.

Ajánlás:

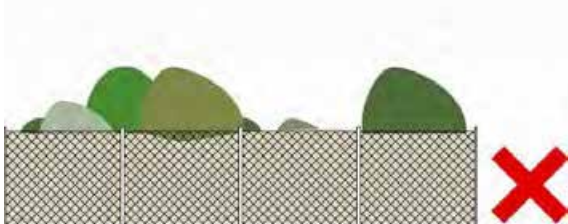
A meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Színválasztásnál használjunk semleges, környezethez illő színeket. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a ríkító színű fémlemezfedés és burkolat. Tetőfedő anyagként ajánlott a helyben használt hagyományos anyagok és színek alkalmazása.

KERÍTÉSEK

Ajánlás:

Tiszabercel kertvárosias, falusias lakóterületi településrészén az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások kerülendőek.

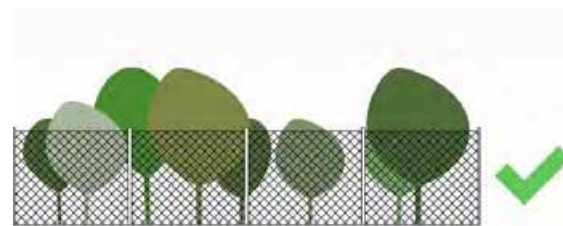
Áttört kerítések nádszövettel és egyéb módon való zárása nem megfelelő.

A tömör, falszerű, áttörésmentes kerítések nem elfogadhatóak.

Javasolt megoldás: természetes határ, kerítés kialakítása növényzetből.

Javasolt megoldás: teljesen áttört, drótfonatos kerítés

Javasolt megoldás: Oszlopos kerítés 1/3 lábazat és 2/3 áttört résszel.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A tornác a népi építészeti egyik jellegzetes eleme. Az Alföld némely vidékén, pl. a tanyákon a szegénység jele volt a tornác hiánya. Sok helyen felfuttatták a növényeket a tornác oszlopaiba, ezzel egy bensőséges teret létrehozva.

A fedett tornác egy olyan tér, mely lehetőséget nyújt arra, hogy a szabadban legyünk, mégis az épület oltalmát élvezzük. A tornác a közösségi élet színtere lehet, ahol az emberek összegyűlnek, beszélgetnek, miközben élvezhetik a kert látványát.

Az erkély, hasonlóan a tornácokhoz, lehetőséget nyújt arra, hogy élvezzük a természet közelségét és a szobából kilépve közvetlen kapcsolatba kerülhessünk a környezetünkkel. Az erkély akár pótolhatja is a kertet, ahol annak kialakítására nincs lehetőség. Az erkélyt különböző cserepes növényekkel, kerti bútorokkal tehetjük még otthonosabbá.

Ajánlás:

Új tornác építésekor ügyeljünk arra, hogy a tornác kialakítása illeszkedjen az épület többi részéhez színében és anyaghasználatában egyaránt. Ezek az elvek különösen fontosak azok számára, akik utólagosan döntenek úgy, hogy hozzáépítenek egy tornácot az épülethez. A tornác és az erkély kialakítása meghatározza az épület arculatát, ezáltal hatással van az utca képére is, kialakításuk legyen harmonikus.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömegeggyel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt.

Ajánlás:

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, matt üvegezésű osztott ablakok beépítése javasolt.

Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátért kialakítani. Redőnyszekrényt beépített, rejtett formában alkalmazhatunk, különösen ügyelve a nyílászáróval való színbeli egyezésre.

A nyílászárók színe harmonizáljon az épület homlokzatán használt színekkel. Kerüljük a túl élénk, rikító színeket.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A homlokzat környezetbe illeszkedő kialakítása, anyaghasználata, az építészeti megoldások összhatása a homlokzat tagolásával, kedvező színvilágával, a nyílászárók rendszerével, osztásrendjével biztosítható úgy, hogy közben az épület funkcionális használatára is tekintettel van.

Ajánlás:

A homlokzat kialakítása során törekedjünk a természetes anyagok választására, a terméskő, téglá, vakolt felületek, faburkolatok alkalmazása javasolt. A tető fedésére választhatunk beton vagy kerámia cserepet egyaránt, itt is ügyeljünk arra, hogy a homlokzati színhez passzoló, természetes árnyalatot keressünk, ugyanez vonatkozik az ereszcatorna színének kiválasztására is.

Régi épületek felújításánál törekedjünk az egyedi, markáns stíluselemeket megőrizni.

RÉSZLETEK

A jól kitalált egyszerű, de igényesen, szépen kivitelezett részletek gazdagítják épületeinket. Egy-egy jól megválasztott anyag vagy burkolat ötletes felhasználása, egy eresz, vagy tetőcsatlakozás, párkány részlet jó minőségben elkészítve díszítőelemként is felfogható. Az apró részletek határozzák meg egy épület végső karakterét, ezért figyeljünk oda a kivitelezés során mit és hogyan akarunk megmutatni egyedi elképzelésinkből a világ számára.

Műszaki berendezések, táblák elhelyezése

Az épületeken megjelenő műszaki berendezések (parabola antenna, légkondicionáló berendezések, napelemek, napkollektorok stb.), reklámtáblák nagyban befolyásolják az utca képét, ezért nem mindegy hova és milyen minőségben kerülnek elhelyezésre.

Ajánlás:

A műszaki berendezések utcáfronton, illetve homlokzaton való elhelyezését kerülni kell, helyette válasszunk nem frekvenciált helyet, ahol kevésbé zavaró a látványuk. Légkondicionáló, parabola antenna elhelyezésére például alkalmas lehet az erkély, loggia vagy az épület hátsó, oldalsó fala.

Az alternatív energiaforrások használata háztartásunkban pozitív és támogatandó. Ügyeljünk arra, hogy a napelemek lehetőleg egységes felületet képezzenek, ne foltszerűen telepítsük őket. A napelemek tartószerkezetét lehetőség szerint a tetőcserép színével harmonizálva valósítsuk meg. Sajátos építményfajták, vonalas létesítmények (közlekedési, hírközlési, közmű- és energiaellátási, vízellátási és vízgazdálkodási létesítmények) elhelyezésükor javasoljuk az erre vonatkozó jogszabályok betartásán túl az illeszkedés elvét szem előtt tartani. Lehetőség szerint a közműveket a föld alatt vezessük be az épületbe, ha szükséges az épület oldal falán vezessük a kábeleket, csöveket, ahol kevésbé zavarják a látványt. Reklámtáblák, cégérek, hirdetőfelületek elhelyezésekor vegyük figyelembe az épület stílusát, korát, ahhoz színben, anyagban harmonizálva illeszkedjünk. Javasolt az épület homlokzatának védelme érdekében az épület falához rögzített konzolos táblák vagy az épület elé kihelyezett álló táblák alkalmazása.

Népies faragott díszítő motívum a tetető kapuzatán.

Ajánlás:

Ügyeljünk arra, hogy az épület jellegének megfelelő részleteket alkalmazzunk. Ne alkalmazzunk tájidegen részleteket, ügyeljünk a mértéktartásra és az illeszkedésre itt is.

KERÍTÉSEK

A kerítés része otthonunknak, ezt látjuk meg először, ha hazaérkezünk, ez fogadja a látogatókat, ez az első olyan épített elem, ami alapján véleményt formálunk, ezért fontos, hogy ne hanyagoljuk el a kerítés megtervezését.

Tiszabercel kertvárosias, falusias lakóterületi részein változatos anyagokból készült kerítésekkel találkozunk.

Előfordulnak az egyszerű betonoszlopos, a fémlemezről készült kerítések, ezek kombinációi és a betonnalazatú fa lécbetétes kerítések is. A településen jellemző a fából készült, népi motívumú faragással díszített deszkakerítés, de előfordulnak kovácsolt vasból készült kerítések is.

Ajánlás:

A kerítés kialakításakor használjunk az épületen is megjelenő anyagokat, színeket, így megteremthetjük a kapcsolatot közöttük harmóniát hozva létre.

A kertkapu kialakításakor alkalmazhatunk hangsúlyosabb elemeket is, de ügyeljünk arra, hogy az ne legyen hivalkodó, ízléstelen.

Ne essünk túlzásokba, ne építsünk a szükségesnél magasabb és vastagabb kerítést. Tartsuk szem előtt, hogy a vagyonvédelem érdekében épített erődítményszerű kerítések nemcsak otthonunkat, értékeinket fedik el, de az esetleges illetéktelen behatolót is elrejtik majd, aki így észrevétlen marad.

KERTEK

Ajánlások:

A kertvárosias, falusias lakóterületi településrészen fontos, hogy az épületek harmonikusan illeszkedjenek a környezetbe. A megfelelő telepítésen és terepalakításon túl ügyeljünk arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel adjunk az épületnek. Így otthonunk olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett a kertben és az épületben tartózkodás is kellemesebbé válik.

Az épületet részlegesen takarjuk növényekkel, amelyek kiemelik annak szépségét, kontrasztosabbá téve az emberi alkotást. Az épület tájba illesztését nagyban segíthetjük a meglévő növényzet megtartásával. A földmunkák során próbáljuk megővni a területen lévő növényzetet, hiszen egy beállt ökoszisztémával rendelkező kert kialakulásához hosszú éveknek kell eltelnie.

Az épület mellett kertünk megtervezésére is fordítsunk kellő időt és energiát, ha tehetjük kérjünk szakmai segítséget. A kert funkcióit tervezzük az egyes épületrészekhez igazodva, így a kert és az épület egy egységes látványt és életteret fog biztosítani számunkra. A volt zártkerti és majorsági területeken törekedjünk az egykori használat megidézésére. Ha módunkban áll, alakítsunk ki haszonkertet, ahol természetünk zöldséget, gyümölcsöt.

A garázst lehetőleg az épülethez kapcsoljuk, így nem vesszük el a teret a kertünkéből. Burkolatok választásánál keressük a vízáteresztő, könnyen tisztítható fajtákat, használhatunk régi, bontott téglát is a kevésbé intenzív használatú részekben. A régi anyagok újra felhasználása a környezet szempontjából is előnyös. A bontott téglát sokféle módon felhasználhatjuk kertünkben, a járóburkolathoz, lépcsőkhöz, szegélyek, térfalak, virágágyások kialakításához, szalonnasütők köré.

Figyeljünk arra, hogy a kertünkben a burkolt és a zöldfelületek aránya egyensúlyban legyen, ne essünk túlzásba, kerüljük a nagy felületek leburkolását, hagyjunk meg inkább nagyobb méretű zöld foltokat, így kertünk pozitív hatásai jobban érvényesülhetnek.

A növények megválasztásánál vegyük figyelembe kertünk mikroklimatikus jellemzőit és próbáljuk úgy összeválogatni kertünk növényfajait, hogy minden évszakban legyen valami díszé kertünknek (virág, termés, lombszín stb.).

Déli kitettségű, napfényes helyre javasoltak a mediterrán térségből származó növények, díszfüvek, fűszernövények és sziklakerti évelők is, mint például a levendula (*Lavandula angustifolia*), zsálya (*Salvia officinalis*), sásliliom (*Hemerocallis*), pompás varjúháj (*Sedum spectabile*), molyhos madárhúr (*Cerastium tomentosum*). Fák, cserjék közül ajánlható erre a fekvésre a kislevelű hárs (*Tilia cordata*) és a som (*Cornus mas*), loncfajok (*Weigela*), orgona fajok és fajták (*Buddleja davidii*, *Syringa vulgaris*), illetve különböző gyümölcsfák.

Az északi, árnyékos oldalra ajánlott fajok: a hortenzia (*Hydrangea macrophylla*), árnyliliom (*Hosta* sp.), puszpáng (*Buxus sempervirens*), magyal (*Ilex sempervirens*), kis vagy télizöld meténg (*Vinca minor*).

UTCÁK, TEREK

közterületek településképi útmutatója

Tiszabercel lakóterületein a hagyományos értelemben vett közparkok nem alakultak ki. Községi térként fogható fel a település északkeleti részén található sportpálya és horgásztó, ahol a lakók kiélhetik mozgás iránti igényeiket, illetve élvezhetik a horgászat örömeit.

Zöldfelületként meg kell említeni a Tiszapartot és a töltéssel körülvett ártéri ligeteket. A Tiszaparton található a Kérész kikötő és étterem, valamint mellette a kemping terület.

Az utcák fásítására nem jellemző az egységes útszéli fásítás, a lakók egyénileg ültetgetnek a portájuk előtt növényeket.

Ajánlás:

A közterületek tervezésekor igazodjunk a meglévő adottságokhoz, vegyük figyelembe a környezetet, elképzeléseinket azzal harmonizálva valósítsuk meg. A virágos, zöld utcák, ápt, gondozott parkok nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy egy település élhetőbb legyen. Tiszabercel esetében is a cél az, hogy a meglévő zöldfelületeket megfelelő állapotban fenntartsák és emellett újakat hozzanak létre.

A korábban közölt utcákra és terekre vonatkozó ajánlások itt is alkalmazandók.

AJÁNLÁSOK- BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK A BEÉKELŐDŐ MEZŐGAZDASÁGI, ÜZEMI TERÜLETEKKEL

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Általános ajánlások:

Meg kell ismerni és be kell tartani a település területét érintő Tájvédelmi Körzetre, Érzékeny Természeti Területekre, Magas Természeti Értékű Területekerekre, Natura 2000 területekre, Nemzeti Ökológiai Hálózat elemeire vonatkozó kezelési terveket, ajánlásokat, továbbá a Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területekre vonatkozó szakmai előírásokat. A mocsár, nádas, sziklás terület természetközeli területnek minősül, az erre vonatkozó 253/1997. Korm. rendelet 30/A § (2) bekezdés értelmében természetközeli területeken épületet nem lehet elhelyezni. Valamennyi alkalmazott eszközzel törekedni kell a tájkarakter megőrzésére, a növény-, és állatvilág indokolt védelmére, zavarásának, megváltoztatásának elkerülésére.

Tiszabercel jelentős nagyságú külterületi termőföldjei hagyományosan szántóterületként és gyümölcsösként hasznosítottak.

Erre vonatkozóan a következő ajánlások érvényesek:

A talaj, mint a növényzet egyik alapvető élettere, a legfontosabb természeti erőforrások közé tartozik, melynek védelme különösen fontos Magyarországon, mivel az ország területének kb. 50%-án szántóföldi művelés folyik. A mezőgazdasági művelés alatt álló területeken az intenzív talajművelés igen súlyos talajerózióhoz, talajtömörödéshez, a biodiverzitás csökkenéséhez, valamint a bemosódott növényvédőszerke által a felszíni, felszín alatti alatti vizek szennyeződéséhez vezethet.

- Olyan talajkímélő művelési módokat kell alkalmazni, amelyek a talaj erózió és defláció elleni védelmét, a talajszerkezet és -nedvesség megőrzését, a talaj szervesanyag tartalmának növelését, a talajélet védelmét célozzák meg. A talajerózió és a különböző művelési rendszerek összefüggéseit vizsgáló kutatási eredmények alapján elmondható, hogy a kímélő művelés világszerte hozzájárult a talajerózió csökkenéséhez.
- A természetközeli élőhelyek szomszédságában a természetvédelmi érdekeket szem előtt tartó hagyományos művelési módok, gazdálkodási formák részesítendőek előnyben. A mezőgazdasági szennyező források mennyiségét csökkentve hozzájárulhatunk a természetközeli élőhelyek megóvásához.
- A helyi tájhasználatra jellemző művelési ágak megtartására és fejlesztésére, a hagyományos tájszerkezet megőrzésére, illetve visszaállítására kell törekedni.
- Általánosságban elmondható, hogy a természeti állapot megőrzésére, illetve javítására kell törekedni.
- Ösztönözni kell a hagyományos növényi kultúrák termesztését, valamint a biogazdálkodás megteremtését.
- A defláció és az erózió okozta káros hatások mérsékléséhez, megszüntetéséhez elsődleges a parlagon hagyott, kopár területek felszámolása és a művelésbe való bevonásuk.
- Az idegenhonos invazív növényfajok, mint pl. a selyemkóró, aranyvessző fajok, bálványfa kiszorítják a természetes vegetáció elemeit, veszélyeztetik az őshonos fajok fennmaradását, ezért terjedésüket minél előbb meg kell állítani, állományaikat vissza kell szorítani a rendelkezésre álló eszközökkel (kaszálás, vegyszeres kezelés stb.).
- Az állattartó telepek létesítése, korszerűsítése mellett, támogatandó a felhagyott állattartó telepek felújítása és üzembe helyezése.

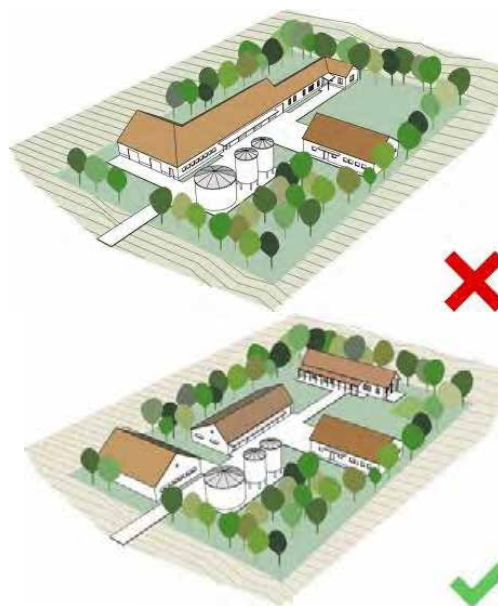
Telepítés

Tanyák, majorok építésére vonatkozó ajánlások:

> Tanyák, majorok építésénél biztosítani kell a tájba illesztést megfelelő, lehetőleg pavilonos (nem tömbösített) telepítési koncepcióval, természetes, tájba illő anyaghasználattal, egyszerű építészeti tömegformálással, magastetős kialakítással, a területen jellemző természetes anyagú fedési móddal.

> Kerítések szükségessége esetén természetes, lehetőleg faanyagú megoldások a kedvezőek, fonott vagy egyéb természetes anyagú, illetve fa betétmezőkkel.

Minden telephelyen szükség van iroda épületrészre, fizikai dolgozókat kiszolgáló szociális helyiségekre, melyek a telephely az épületek arculatformálásánál kedvezőbb, igényesebb kialakítással készülhetnek. Előbbiek miatt ezek a funkciók kívánkoznak a tömbösített, vagy pavilonosan megfogalmazott épületállományunk utcafronti, településképet is érintő részére. Az iroda-szociális épületrész akár teljesen takarhatja az egyszerűbb karakterű műhely épületszárnyat. A több kisebb épület rendezett egysége harmonikusabb, kellemesebb képet mutat, mint az egy nagy, túl hosszú, vagy túl nagy épület. Az egyes épületek, melléképületek egymáshoz való illesztése nem javasolt.

Tetőhajlásszög

Ajánlás:

A településrészben a meglévőkhöz hasonló tetőhajlásszögű, magastetős új épületek tervezése javasolt. A 35-45° közötti hajlásszög illeszkedik a településrész képébe.

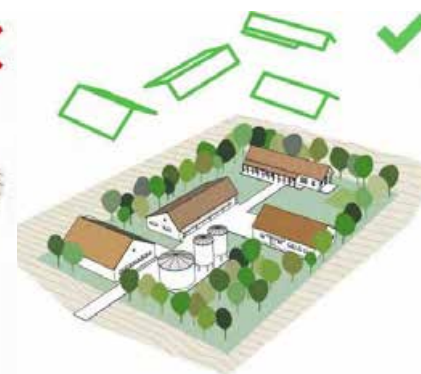
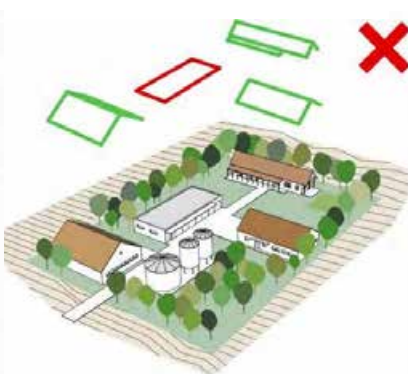
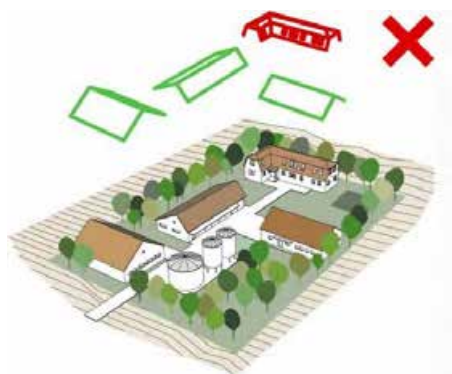
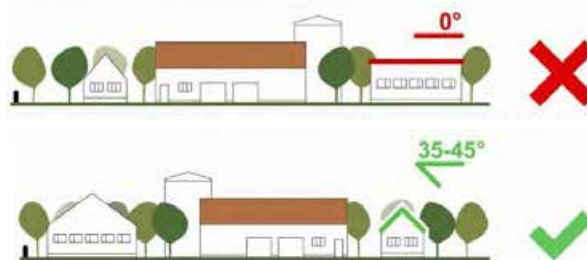
Jelentősen eltérő hajlásszög alkalmazásakor az utcakép, ill. a telephely képe nem egységes. Magastetős épületek közé kevésbé illik az alacsony hajlásszögű, vagy lapostető. Ugyanez fordítva is igaz.

Tetőforma

Ajánlás:

A telephelyen belüli épületek lehetőleg egységes tető kialakítással készüljenek. A főépület tetőgerinc iránya lehetőség szerint kövesse a környező telepítésre jellemző irányú elhelyezést.

Hasonló tetőformák alkalmazásakor egységes, nyugodt összkép jön létre. Eltérő hajlásszögű vagy kialakítású tetők alkalmazása megzavarja a látványt.

JÓ PÉLDÁK – ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

Ahhoz, hogy tudjuk, kik vagyunk és hova tartunk az életünkben, elengedhetetlen a múltunk ismerete és hagyományaink tisztelete, ápolása. Ezt a gondolatot az élet minden területén alkalmazhatjuk, így az építészetben is. Lehetőségeinkhez képest törekedjünk arra, hogy a hagyományos építészeti elemeket, motívumokat megőrizzük, és tovább örökítsük az elkövetkezendő nemzedék számára.

Tiszabercel Polgármesteri Hivatalának épülete gondosan tervezett és szépen kivitelezett felújítás eredménye. Tömegében, nyíláskiosztásában őrzi a rétközi népi építészet hagyományait. A bejárat tornácos kialakítása szintén jellemző népi motívum. Az épület a mai kor szellemében és anyagaival született újjá, mégis megőrizve eredeti jellegét. Színei, anyagai harmonikusak, szép és igényes megoldás a fa zsalugáterek alkalmazása, melyek karakteressé teszik a homlokzatot.

A Vásártér utcában található ez az új építésű családi ház. A környékbeli lakóépületekre jellemző visszafogott anyag- és színhasználat jellemzi, finom építészeti részleteivel és hangsúlyos tömegével válik az utcakép karakteres elemévé. Igényes asztalosmunkával találkozunk az erkélykorlát és a kerítés esetében is. A korlátra és az ablakokba helyezett virágok erősítik a családi ház otthonos hangulatát. Az épülethez szépen gondozott kert is tartozik.

Jó példaként lehet megemlíteni a Fő utcában található családi házat, mely új építés eredménye. Egyszerű tömegképzés jellemzi, szimmetrikus utcai homlokzattal. Felületképzéseiben földszíneket használ, melyek harmonizálnak egymással. Igényes részletek díszítik az épületet, mint például a fa zsalugáterek, vagy a díszesen faragott, fa vázszerkezetű előtető. A családi ház melléképülete garázként funkcionál, mely színeiben és egyéb részleteiben a főépület megoldásait követi.

A tető dísze lehet egy gondosan falazott kéményttest, mint ahogy azt a Sportcsarnok esetében láthatjuk.

Sátortetős un. kockaház feújítására és bővítésére látunk szép példát a Szabadság utcában. A toldalék szépen illeszkedik az eredeti épülethez, ereszmagassága, tető hajlásszöge az eredetivel megegyező. Szép részlet a bejárati előtető megoldása, mely nem idegen elemként jelenik meg, hanem szerves részeként az épületnek. A földszínek használata harmonikussá teszi a homlokzatokat.

Faragott népi motívumokkal díszített székykapu.

Más településről hozott jó példák

Egy jó építészeti példa, mely egy sátoztetős kockaháznak az átépítésével jött létre. A kerítés elhagyásával zöldfelület kialakítására alkalmas terület szabadult fel. Az ingatlan tulajdonosa ezt jól használta ki, igényesen megtervezett előkertet hozva létre. Az épület homlokzatán, a lábazon alkalmazott színek és anyagok harmonizálnak egymással, ugyanez elmondható a tetőfedésre használt anyag és színválasztás esetében is és a kovácsoltvas kerítés is harmonizál az épület egészével.

Népies motívumok megjelenése a mai építészetben, tulipánmintával díszített kerítés és zsalugáter.

Mediterrán stílusú családi ház, enyhe hajlásszögű tetővel. Az épületre jellemző az egyszerű, visszafogott szín- és anyaghasználat, tömegképzés.

A homlokzat színe harmonizál a tetőcserép és az ereszcatorna színével egyaránt. A kerítés is illeszkedik az épület letisztult formáihoz, színéhez. Az oldalbejárat oszlopokkal alátámasztott tornácós jellegű.

JÓ PÉLDÁK – SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

A település arculatának kialakításában nagy szerepe van az utcák megjelenésének, küllemének is. Az utcaképet nagymértékben meghatározza a hirdetőtáblák, reklámfelületek megjelenésének módja. Ezeknek a tábláknak a célja elsősorban a figyelemfelkeltés, ezért sokszor élénk színekkel vagy túlzottan nagy méretű táblák kihelyezésével próbálják ezt elérni. Az információ közlését kreatív módon, a környezethez jobban illeszkedve is megtehetjük.

A település központi részein a reklámhordozók kihelyezésekor törekedjünk arra, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához, színeihez. A település egyéb területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat.

Az egységesen megtervezett tájékoztató táblák a település arculatának pozitív megjelenését segítik. Az egyedi kialakított, faragott fa oszlopokon álló hirdetőtáblák, üdvözlőtáblák feldobják a településképet.

hozzátartozik az is, hogy hogyan jelennek meg a különböző feliratok, jelzések az épületek homlokzatán. A feliratok megtervezésekor törekedjünk a homlokzat színével harmonizáló betűszín választásra. A felirat stílusa, betűtípusa, sajátos kialakítása figyelemfelkeltő, magára vonzza a tekintetet.

Az épület homlokzatán elhelyezett reklámfelületek, hirdetőtáblák, cégérek harmonizálnak az épülettel, színben válasszunk semleges árnyalatokat, földszíneket.

Egy jó kezdeményezés és más településeken is követendő példa lehet a Tiszabercelen megalapított „Takaros porta” elnevezésű díj, melyet a képviselő testület évente adományoz azoknak a lakosoknak, akik ingatlanuk környezetét tisztán és rendben tartják, kertjük ízléses és dekoratív módon való virágkiültetéssel, parkosításával, kitűnik az átlagból és mások számára is ösztönzően hat, hogy egy virágos lakókörnyezet alakulhasson ki.

Pozitív példák, egyedi ötlet alapján megvalósított utcanév táblák, házzámok, melyek feldobják az épület homlokzatát.

Az egyedi készítésű utcanévtáblák emelik az adott utca képét. Nem javasoljuk a rikító, színben, anyagában és formájában nem odaillő táblák használatát. Ajánlott a természetes alapanyagokból készült, az épület homlokzatával harmonizáló táblák kihelyezése.

Műszaki berendezések (parabola antenna, klíma kültéri egység) megfelelő elhelyezésére szolgáló példák a településen. A berendezések viszonylag rejtve maradnak, az épület hátsó, illetve oldalfalán, így nem zavarják az utca képét.

Régi tűzoltókocsi igényesen kialakított, faragásokkal díszített esővédő pavilon alatt elhelyezve, a Polgármesteri Hivatal és a Tűzoltóság között.

Az előkertben megjelenő energia fogyasztást mérő berendezések elhelyezésének/takarásának jó példája ez a szekrénybe zárt villanyóra.

Szépén megmunkált fa utcabútorok a közterületeken.

Kerti díszek.

Díszkút egy családi ház kertjében.

Kreatív ötlet a fa talicskából kialakított virágláda, mely kertünk díszé lehet.

IMPRESSZUM

TISZABERCEL KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Honlap címe: <http://www.tiszabercel.hu/>

Tiszabercel Község Önkormányzat email címe: hivatal@tiszabercel.hu

Tiszabercel Község Önkormányzat postai címe: 4474 Tiszabercel, Fő u. 40.

Telefon: 06/42/204-606

Polgármester: Szántó Zsolt

polgármester e-mail címe: polgarmester@tiszabercel.hu

Főépítész: Végh József

főépítész email címe: jozsef.vegh@artvital.hu

megbízásából a kézikönyvet készítette:

Art Vital Tervező, Építő és Kereskedelmi Kft. 4400 Nyíregyháza, Selyem u. 21.

SZERKESZTETTE: Hegedűs Zsolt, Szurovcsák Józsefné, Végh Csilla

SZÖVEG: Hegedűs Zsolt, Végh Csilla, Végh József

FOTÓ: Hegedűs Zsolt, Szurovcsák Józsefné

GRAFIKAI TERVEZÉS: Végh Csilla, Lechner Tudásközpont mintasablonjának felhasználásával

TÉRKÉP: Hegedűs Zsolt

Tiszabercel, 2017.

Felhasznált források:

Építészeti útmutató ábrái: Lechner Tudásközpont

Magyarországhely településképi arculati mintakézikönyv

<http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm>

<http://mapire.eu>

<http://natura2000.eea.europa.eu>

<http://nepesseg.com/szabolcs-szatmar-bereg/tiszabercel>

<http://szatmartour.hu/latnivalok/>

<http://www.hnp.hu/hu/szervezeti-egyseg/termeszetvedelem/oldal/tiszatelek-tiszaberceli-arter-tt>

http://www.hnp.hu/uploads/files/termeszetvedelem/natura2000/HUHN20001_fels%C5%91_tisza.pdf

http://www.hnp.hu/uploads/files/termeszetvedelem/natura2000/HUHN20043_paszabi_kubikgodrok.pdf

<http://www.nemzetijelkepek.hu/onkormanyzat-tiszabercel.shtml>

<http://www.tiszabercel.hu/>

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Tiszabercel>

<https://szoborkereso.hu>

www.muemlekem.hu

www.szatmarbereg.hu/szszb/